

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-51>

УДК: 336.71:336.1.07(477)

ФОРКУН Ірина

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4588-6349>

e-mail: ivforkun@gmail.com

ГОРДЕЄВА Тетяна

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3546-4238>

e-mail: gordeevat_2004@ukr.net

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

В статті здійснено аналіз діяльності вітчизняних банків фінансовому ринку України, досліджено стан та динаміку активів, капіталу та зобов'язань банківської системи за 2020-2023 роки. Виявлено тенденцію укрупнення банківської системи, виводу з ринку ненадійних банків або банків, чий капітал належить підсанкційним власникам.

Досліджено стан, динаміку та якість кредитного портфеля банківської системи, проаналізовано стан дотримання банками пруденційних нормативів НБУ щодо кредитного ризику.

Визначено, що в умовах впливу обставин «force majeure» банківська система постійно має адаптувати свою діяльність на фінансовому ринку, виконуючи роль посередника в обігу капіталу та фінансових ресурсів з метою стабілізації фінансового стану економіки країни.

Ключові слова: банківська система, фінансовий ринок, активи, капітал, зобов'язання.

FORKUN Iryna, GORDEEVA Tetyana

Khmelnytskyi National University

ANALYSIS OF THE BANKS ACTIVITIES ON THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE

The article analyzes the activity of domestic banks in Ukraine's financial market and examines the state and dynamics of the banking system's assets, capital, and liabilities for 2020-2023. Ukraine's financial market is experiencing significant challenges due to martial law, but these hard conditions also driving radical change and innovation in the sector. Due to the specificity of their activity, banks occupy a special place in the market economy and have a significant impact on the development of the financial market and the economy of the country. The integration of the national banking system into the world financial space is one of the leading directions of economic globalization, which strengthens the requirements for domestic banking institutions to increase their competitiveness and efficiency in providing financial services. This makes it necessary to study the essence and peculiarities of the functioning of banking institutions in the financial market of Ukraine in the modern, changing conditions of the development of economic relations between subjects of the national and international economy. The trend of consolidation of the banking system and withdrawal from the market of unreliable banks or banks whose capital belongs to under-sanctioned owners has been revealed. It was determined that despite the decrease in the number of these institutions, there was no significant deterioration of the main quantitative and qualitative indicators of the bank's activity, which indicates the stability of the efficiency of their activity. The state, dynamics, and quality of the banking system's credit portfolio were studied, and banks' compliance with NBU prudential regulations regarding credit risk was analyzed. The consistently high value of 45% of the share of bank assets in GDP confirms the overall efficiency of these financial institutions. A positive thing is the reduction of NPL before the full-scale invasion, but with its onset, this indicator increased again. A characteristic feature of the activity of domestic banks at present is a significant increase in the interest of institutions in investments in securities, in particular, military government bonds, the share of investments in these securities in the total assets of banks is rapidly increasing. To stabilize the financial state of the country's economy under the influence of "force majeure" circumstances, the banking system must constantly adapt its activities on the financial market, acting as an intermediary in the circulation of capital and financial resources

Key words: banking system, financial market, assets, capital, liabilities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансовий ринок України зазнає значних викликів у зв'язку з воєнним станом, однак ці складні умови також спонукають до радикальних змін та інновацій у секторі. У зв'язку зі специфікою своєї діяльності банки займають особливе місце в ринковій економіці, мають вагомий вплив на розвиток фінансового ринку та економіки країни в цілому. Інтеграція національної банківської системи у світовий фінансовий простір є одним із провідних напрямів економічної глобалізації, який посилює для вітчизняних банківських установ вимоги щодо підвищення їх конкурентоспроможності та ефективності надання фінансових послуг. Це зумовлює необхідність дослідження суті та особливостей функціонування банківських установ на фінансовому ринку України в сучасних мінливих умовах розвитку економічних відносин між суб'єктами економіки національного та міжнародного рівнів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В умовах кризових явищ та воєнного стану загострюються питання забезпечення стабільного економічного розвитку України, що значною мірою залежить від надійності вітчизняної банківської

системи. Дослідженням питань щодо забезпечення стабільності фінансового ринку та розвитку вітчизняних банків під впливом обставин «*force major*» присвятили свої праці відомі науковці-економісти, зокрема, заслуговують на увагу наукові доробки та практичні дослідження таких авторів як Бобиль В.В. [1], Бодрецький М. В. [2], Волкова В. В. [3], Гладких Д. М. [4], Мельник В. М., Житар М.О. [5], Рац О. М. [6], Татарин Н. Б., Половко Д.М. [7], Чорна О. Є. [8] та ін. В них проведено ґрунтовні дослідження функціонування банків на фінансовому ринку, формалізовано підходи до визначення монопольного становища банків-учасників ринку, виявлено переваги та недоліки в роботі вітчизняної банківської системи, акцентовано увагу на потребі постійного вдосконалення захищеності системи від шахрайських дій тощо. Значну увагу автори приділяють питанням рівня безпеки та стабільності банківської системи та її трансформації під впливом інноваційного розвитку і новітніх технологій.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Існуючі та потенційні загрози стабільності функціонування банківської системи створюють імовірність порушення рівноваги на фінансовому ринку загалом та проблеми в роботі окремих банків, що ставить під загрозу безпеку фінансових ресурсів як системи та її клієнтів, так і економіки в цілому, що вимагає додаткових досліджень за даним напрямом.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз кількісних та якісних характеристик стану вітчизняної банківської системи та обґрунтування ролі банків у функціонуванні фінансового ринку України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Війна в Україні значно ускладнила економічну ситуацію в Україні, загострила поглиблення економічної кризи, зростання дефіциту державного бюджету, скорочення ділової активності суб'єктів господарювання. Банківська система України загалом стійко відповіла не лише на перші воєнні виклики, а й зберегла керованість та безперервність платежів та втрималась на значно довшій дистанції. Банкам вдалося зберегти приплив коштів домогосподарств на рахунки й адаптувати операційні процеси до осінньо-зимових ракетних обстрілів і блекаутів.

Дослідження розвитку банківської системи України в 2020-2023 роках показало низхідну траєкторію її розвитку, що характеризується скороченням загальної чисельності банків (з 73 до 63, або на 10 одиниць, з яких 6 з іноземним капіталом, з яких 4 із 100% іноземним капіталом) (таблиця 1).

У 2022 році було прийнято рішення вивести з банківського ринку України усі банки з російським капіталом, тому кількість діючих банків з іноземним капіталом зменшилася на 3 установи та склала 30 банків. В умовах воєнного стану банки вимушено скоротили кожне п'яте відділення. Найбільші скорочення кількості відділень та персоналу банківської системи відбулись у Харківській і Донецькій областях, у Києві.

Таблиця 1

Динаміка кількості діючих в Україні банків у 2020-2023 роках

Показники	на 01.01.2021	на 01.01.2022	на 01.01.2023	на 01.01.2024	Абс. відхилення, (+,-)	Темп приросту/ зменшення, %
					2023/2020	2023/2020
Кількість діючих банків, одиниць	73	71	67	63	-10	-13,7
з них: з іноземним капіталом	33	33	30	27	-6	-18,2
зокрема зі 100% іноземним капіталом	23	23	22	19	-4	-17,4

Джерело: складено за матеріалами [9]

Основні показники діяльності банківського сектора України в 2021 р. порівняно із 2020 р. продемонстрували зростання, зокрема активи банків, обсяг капіталу та зобов'язань збільшилися (таблиця 2). Війна внесла свої корективи в діяльність банківського сектору і негативно вплинула на рівень капіталу та кредитного портфеля банківської системи. Попри це їй вдалося зберегти тенденцію нарощення активів та зобов'язань.

Таблиця 2

Динаміка фінансових показників стану банківської системи України за 2020-2023 роки

Назва показника	Роки, млрд грн				Абс. відхилення, (+,-)	Темп приросту, %
	2020	2021	2022	2023	2023/2020	2023/2020
Номінальний ВВП	4194,1	5459,6	5191,0	6537,8	+2343,7	+55,9
Активи	1822,8	2053,2	2353,9	2942,8	+1120,0	+61,4
Кредитний портфель	960,6	1065,3	1036,2	1024,9	+64,3	+6,7
Капітал	209,5	225,5	218,1	296,8	+87,3	+41,7
Зобов'язання	1613,4	1797,7	2135,9	2646,0	+1032,6	+64,0
Рентабельність активів, %	2,44	4,09	1,08	2,94	+0,5	+20,5
Рентабельність капіталу, %	19,22	35,08	10,06	29,16	+9,94	+51,7
Частка активів у ВВП, %	43,5	37,6	45,3	45,0	+1,6	+3,6

Джерело: розраховано за матеріалами [9]

Активи банків - це один із найважливіших показників, який відображає рівень розвитку банківської системи, оскільки вони є основою доходів банків. Навіть при зменшенні кількості діючих в Україні банків, банківські активи продовжують зростати щороку. Станом на 01.01.2024 р. обсяг активів банківської системи становив 2 942,8 млн грн, що на 1 120,0 млрд грн (61,4%) більше рівня станом на 01.01.2021 р. У 2023 р. в порівнянні з 2022 р. загальний обсяг активів банків зріс на 25% і склав 2942,8 млрд грн. така динаміка свідчить про зростання концентрації банківського сектору (рис. 1).

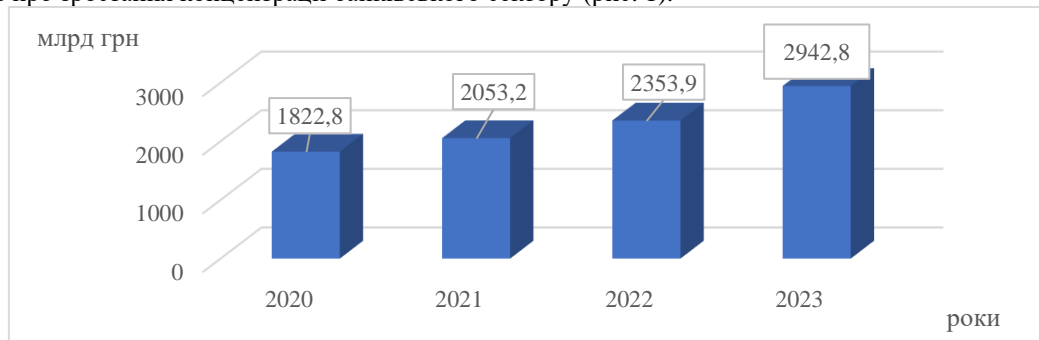

Рис.1. Динаміка активів банківської системи України в 2020-2023 роках

Активи в іноземній валюті у 2023 р. у порівнянні з 2020 р. зросли на 41,9% і склали 830,6 млрд грн (таблиця 3). Лише 2021 р. у порівнянні з 2020 р. вони зменшилися на 0,4 % і становили 583,1 млрд грн, далі було лише зростання.

Таблиця 3

Склад та динаміка активів банківської системи України в 2020-2023 роках

Показники	Роки, млрд грн				Абс. відхилення, (+,-)	Темп приросту, %
	2020	2021	2022	2023		
Активи	1822,8	2053,2	2351,7	2942,8	+1120	+61,4
Активи в іноземній валюті	585,5	583,1	731,0	830,6	+245,1	+41,9
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2205,9	2358,3	2716,8	3308,6	+1102,7	+50,0
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	745,8	678,9	819,6	922,8	+177	+23,7
Готівкові кошти	73,2	75,4	74,8	79,8	+6,6	+9,0
Банківські метали	0,6	0,4	0,2	0,1	-0,5	-83,3
Кошти в Національному банку України	37,6	35,0	82,5	213,5	+175,9	+467,8
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	176,0	172,9	315,0	347,7	+171,7	+97,6
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	50,4	60,1	51,0	57,4	+7	+13,9
Кредити надані клієнтам	960,6	1065,3	1036,2	1024,9	+64,3	+6,7
кредити, що надані органам державної влади	11,6	27,0	25,0	18,3	+6,7	+57,8
кредити, що надані суб'єктам господарювання	749,3	795,5	801,4	783,9	+34,6	+4,6
кредити, що надані фізичним особам	199,6	242,6	210,0	222,6	+23	+11,5
кредити, надані небанківським фінансовим установам	0,1	0,2	0,1	0,1	0	0
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	791,4	829,9	1022,7	1466,4	+675	+85,3
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	388,5	308,3	369,9	370,6	-17,9	-4,6

Джерело: розраховано за матеріалами [9]

Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) у 2023 р. зросли у порівнянні з 2020 р. на 50% і становили 3308,6 млрд грн, зростаючи протягом усього періоду. Слід відмітити, що загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті також зросли на 23,7% в досліджуваному періоді, і скорочувались вони лише у 2021 р. в порівнянні з 2020 р. на 3%.

Готівкові кошти банків у 2023 р. зросли на 9 % у порівнянні з 2020 р., і склали 79,8 млрд грн. Чіткої тенденції не спостерігалось, адже у 2021 р. у порівнянні з 2020 р. відбулось їх зростання на 3%, у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. скорочення на 0,8%, а вже у 2023 р. в порівнянні із 2022 р. їх обсяг зріс на 6,7 %, тобто на 5 млрд грн. Це пояснюється проблемами із електропостачанням через ворожі обстріли, і активнішим використанням в таких умовах готівки.

У 2020–2023 рр. банківський сектор України нарощував активи за рахунок кредитування та здійснення операцій із цінними паперами, в переважній більшості, державними. Річні темпи корпоративного гривневого кредитування були найвищими за останні десять років. Іпотечні кредити зростали майже в два рази швидше, ніж споживчі. У 2021 р. обсяг наданих кредитів зріс на 10,9%, проте через нестабільну ситуацію в Україні в 2022 р. попит на кредитування дещо зменшився. Однак, незважаючи на значні

проблеми в сфері кредитування та зростання кількості проблемних кредитів, обсяг кредитного портфеля вітчизняних банків скоротився лише на 2,7% у 2022 р. та на 1,1% у 2023 р. (рис. 2).

Це пов'язано із тим, що державні банки в 2022-2023 р. продовжували кредитування окремих програм і проєктів підтримки підприємництва. Обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання зріс на 5,9 млрд грн (або на 0,7%) і склав в 2022р. 801,4 млрд грн. Проте вже у 2023 р. дещо скоротився, на 2,2%, і становив на 01.01.2024 р. 783,9 млрд грн.

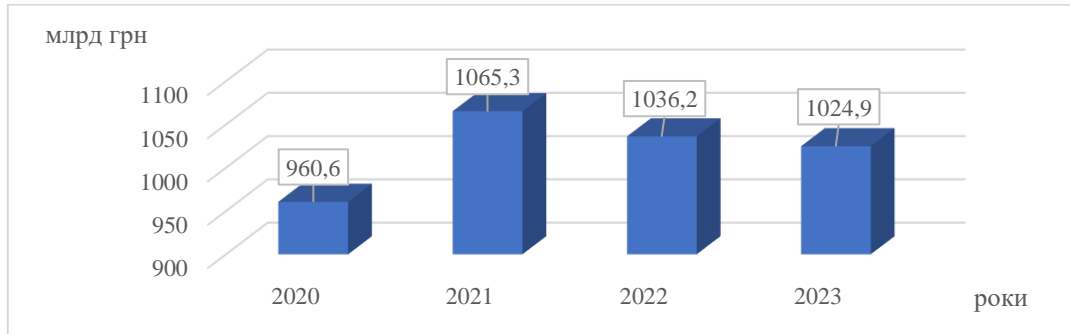

Рис. 2. Динаміка кредитного портфеля банківської системи України в 2020-2023 роках

Повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну переломило тенденцію до поступового скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL), яке тривало з 2018 р.: за цей час обсяг NPL зменшився на майже 300 млрд грн, частка в кредитному портфелі скоротилася з 55% до 27%. Проте за 2022 р. обсяг непрацюючих кредитів зріс на 87,0 млрд грн до 432 млрд грн. Коефіцієнт покриття NPL становив на кінець 2022 року 95%. В більшості вітчизняних банків чистий кредитний портфель скорочувався внаслідок пригніченого попиту, збільшення частки непрацюючих кредитів та зростаючих втрат від кредитного ризику. На 01.01.2023 р. частка непрацюючих кредитів у банківському секторі зросла до 38%. Близько $\frac{1}{4}$ їх сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40% припадає на Приватбанк [11].

Обсяг кредитів, наданих органам державної влади у 2020 р. склав 11,6 млрд грн. У 2021 році банківська система наростила їх обсяг до 27,0 млрд грн, а 2022 р. їх обсяг зменшився на 7,4 % і склав 25,0 млрд грн, а вже у 2023 році їх обсяг ще зменшився і становив 18,3 млрд грн. Рентабельність активів банківської системи в 2023 р. становила 2,94 %, що більше в порівнянні з 2020 роком на 20,5%. Проте у перший воєнний рік відбулось падіння рентабельності активів до 1,08 %. З метою оцінки та мінімізації негативних проявів кредитного ризику, що формується в реаліях банківського бізнесу, банки змушені активно застосовувати економічні нормативи НБУ [10]. Аналіз показників таких нормативів для банківської системи України наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Нормативи кредитного ризику вітчизняної банківської системи в 2020-2023 роках

Норматив	Допустиме значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Н7 Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25%	19,14	18,60	17,80	15,53
Н8 Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	87,39	72,35	86,33	63,13
Н9 Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25%	4,10	3,71	2,81	1,08

Джерело: побудовано за матеріалами [9]

З таблиці видно, що в 2020-2023 роках значення нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента перебувало на рівні 19,14%-15,53% і не перевищувало нормативно допустимих 25%. Концентрація ризику поступово зменшується. Значення нормативу великих кредитних ризиків коливається: зменшується в 2021 р. з 87,39% до 72,35%; у 2022 р. його значення зросло до 86,33%; а вже у 2023 р. знизилось до 63,13% і було найменшим за весь період. В досліджуваному періоді всі значення даного нормативу перебували в межах нормативно допустимих значень, тобто вони не перевищують регулятивний капітал у його 8-ми кратному розмірі. Починаючи з 2020 р. спостерігаємо зниження нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами з 4,1% до 1,08% в 2023 р., при нормативно допустимому значенні – менше 25%. Таким чином, за офіційними даними НБУ відмічаємо, що упродовж 2020-2023 роках простежується дотримання банками України усіх нормативів кредитного ризику, що вказує на помірний рівень кредитного ризику, котрий «не створює загрозу»

вітчизняній банківській системі та перебуває під контролем як регулятора в особі НБУ, так і самих банків» [3].

Збільшення зобов'язань банківської системи в досліджуваному періоді є позитивною тенденцією, на яку вплинуло саме скорочення кількості ненадійних банків та створення умов для забезпечення коректного обслуговування клієнтів. Так зобов'язання зросли в досліджуваному періоді з 1613,4 млрд грн в 2020 р. до 2135,9 млрд грн в 2022 році. Темп зростання в 2021 році склав 11,4%, в 2022 році – 18,8% (таблиця 5).

Таблиця 5

Склад та динаміка пасивів банківської системи України в 2020-2023 роках

Показники	Роки, млрд грн				Абс. відхилення, (+,-) 2023/2020	Темп приросту, % 2023/2020
	2020	2021	2022	2023		
Пасиви	1822,8	2053,2	2351,7	2942,8	+1120	+61,4
Капітал	209,5	255,5	215,8	296,8	+87,3	+41,7
з нього: статутний капітал	480	481,5	407	404,8	-75,2	-15,7
Зобов'язання банків	1613,4	1797,7	2135,8	2646,0	+1032,6	+64,0
Зобов'язання банків в іноземній валюті	648	613,3	799,1	867,5	+219,5	+33,9
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	24,2	24,9	6,4	6,8	-17,4	-71,9
Кошти суб'єктів господарювання	646,5	758,4	889,5	1260,2	+613,7	+94,9
з них: строкові кошти суб'єктів господарювання	147,9	137,4	139,2	285,3	+137,4	+92,9
Кошти фізичних осіб (з ощадними депозитними) сертифікатами)	681,9	726,9	933,2	1084,3	+402,4	+59,0
з них: строкові кошти фізичних осіб	344,4	314,0	326,7	389,6	+45,2	+13,1
Кошти небанківських фінансових установ	34,7	41,4	53,2	61,8	+27,1	+78,1
з них: строкові кошти небанківських фінансових установ	17,6	17,9	22,2	31,0	+13,4	+76,1

Джерело: побудовано за матеріалами [9]

В цілому у 2020–2023 роках банківська система України наростила обсяг капітальної бази. Так, в 2021 р. темп приросту власного капіталу банків становив 22,0%, тоді як в 2022 р. темп скорочення склав -15,5%, проте вже у 2023 р. знову відбувся приріст на 37,5%. Така ситуація пов'язана із тим, що регулятор посилював вимоги до капіталу банків, які покликані збільшити стійкість банківського бізнесу до потенційних кризових явищ, захистити даний сектор від накопичення системних ризиків та сприяти збереженню його фінансової стабільності. Рентабельність капіталу банківського сектору України зросла в 2021 р. з 19,22% до 35,08%, проте у 2022 р. знизилась до 10,06%, тоді як в 2023 р. знову зросла до 29,16% (таблиця 2).

В депозитному портфелі банків у 2020-2023 роках переважали кошти фізичних осіб, лише в 2023 році цей тренд змінився. Помітною була також тенденція їх зростання з 681,9 млрд грн до 1084,3 млрд грн, або на 59%. В структурі пасивів 2023 року вони складають майже 40%. Помітним є також зростання обсягів і питомої ваги коштів суб'єктів господарювання з 646,5 млрд грн в 2020 р. до 1260,2 млрд грн в 2023 р., або на 94,9%. Станом на 01.01.2024 р. питома вага коштів суб'єктів господарювання в структурі зобов'язань становила 41%. Таке зростання наведених показників забезпечено за рахунок строкових вкладів як в національній валюті, так і в іноземній. На час початку війни їх можливе скорочення в зв'язку із військовими діями було вкрай небажаним і становило значну загрозу.

Підвищення НБУ облікової ставки до 25% та зростання обсягу коштів клієнтів в банківській системі привело до зростання відсоткових ставок за депозитами. Внаслідок цього спостерігається прискорення зростання строкових депозитів у гривні. На зростання рівня ліквідності банків вплинув дозвіл НБУ купувати валюту онлайн для подальшого розміщення її на депозитах, що сприяло нарощенню обсягу строкових вкладів фізичних осіб у валюті. Нарощення обсягів вкладень у депозитні сертифікати НБУ та коштів на рахунках в інших банках, депозитів фізичних і юридичних осіб, та у підсумку, самого депозитного портфелю, свідчить про «адаптацію банківського бізнесу до умов воєнного стану, а також дієвість заходів НБУ стабілізації банківської системи» [6]. Проте вже у 2023 році облікова ставка поступово була знижена до 15% наприкінці року, що спричинило зниження ставок за депозитами клієнтів, як фізичних, так і юридичних осіб.

Таким чином загальна величина зобов'язань банківської системи в 2020-2023 роках зросла з 1613,4 млрд грн до 2646,0 млрд грн, або на 1032,6 млрд грн (64%) (рис. 3). Тобто поряд зі зростанням обсягів активів, зобов'язання банківської системи також зростають.

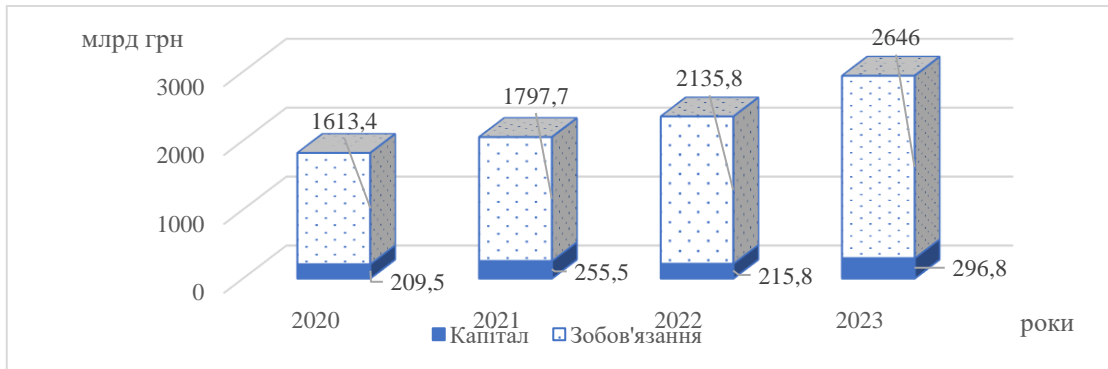

Рис. 3. Динаміка пасивів банківської системи України в 2020-2023 роках

Порівнюючи довоєнний період функціонування банківської системи України, можна відмітити, що в 2021 р. платоспроможні банки отримали 77,5 млрд грн чистого прибутку, що майже вдвічі більше за показник 2020 р. (41,3 млрд грн) (рис.4). Тобто вітчизняна банківська система до 2022 р. працювала ефективно і сприяла стабілізації національної економіки. Однак вже в I півріччі 2022 р. через початок війни, вітчизняні банки отримали від'ємний фінансовий результат розміром 4,6 млрд грн. У II кварталі 2022 р. чистий збиток банківського сектору України сягнув майже 4,5 млрд грн.

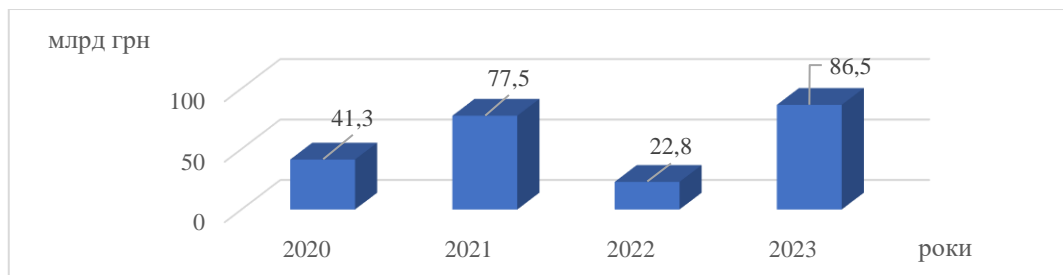

Рис. 4. Динаміка чистого прибутку банківської системи України в 2020-2023 роках

Незважаючи на поступове відновлення попиту на банківські продукти, порівняно з початком військової агресії, чистий прибуток скоротився, що в підсумку значно обмежило комісійні доходи банків. Позитивним чинником впливу на фінансовий результат банківської діяльності стало суттєве зростання операційного результату – чистий операційний прибуток зріс на 78% за III квартал 2023 р. за результатами фінансової діяльності 2022 р. банківський сектор отримав 22,8 млрд грн чистого прибутку. З 67 платоспроможних банків національної банківської системи 46 установ були прибутковими. Скорочення розміру чистого прибутку загалом по банківському сектору склало 54,7 млрд грн або 70,6%. Позитивний фінансовий результат вдалося отримати завдяки збереженню високої операційної ефективності. Вже у 2023 році відбулось суттєве зростання чистого прибутку в майже 4 рази, з 22,8 млрд грн до 86,5 млрд грн.

«Динаміка та сучасний стан показників української банківської системи демонструє, що за останні роки банківський сектор України пройшов складний шлях реформ та змін, що дозволило збільшити свою стійкість та ефективність» [11]. Серед основних тенденцій розвитку вітчизняної банківської системи в період 2020–2023 роках можна виділити: скорочення кількості банківських установ, зокрема банків із іноземним капіталом та кількості їх структурних підрозділів; посилення недовіри клієнтів до діяльності банків; адаптація банківських установ до умов роботи у воєнний період; позитивна динаміка активів банківської системи України; незначне зменшення кредитного портфеля; зростання непрацюючих кредитів, після тривалого спаду; певне відновлення банківської системи, на що вказує рентабельність активів та капіталу; тенденція до збільшення пасивів банків (зокрема їх зобов'язань). В умовах воєнного стану національна банківська система продовжує працювати, відновлювати роботу відділень у звільнених регіонах України й активно вдосконалюватись аби мати можливість протидіяти викликам та загрозам сьогодення.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

I ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити висновок про вагоме значення банківських установ в розвитку фінансового ринку України, адже його система є банкоцентричною. Проведений аналіз діяльності банківських установ на фінансовому ринку України протягом 2020-2023 рр., в умовах впливу обставин «*force major*», можна зазначити, що незважаючи на зменшення кількості даних установ, суттєвого погіршення основних кількісних та якісних показників діяльності банків не відбулось, що свідчить сталість ефективності їх діяльності. Єдиним «вузьким» моментом залишається коливання

фінансового результату діяльності банківської системи загалом, що віддзеркалює реакцію на шоківі виклики макросередовища, проте вже одразу в наступному звітному періоді відбувається зростання

Крім того, доволі стабільно високе значення – 45% – частки активів банків у ВВП підтверджує загальну ефективність діяльності даних фінансових інституцій. Позитивним є скорочення NPL до моменту повномасштабного вторгнення, проте із його початком даний показник знову збільшився. Характерною особливістю діяльності вітчизняних банків на даний час є значне збільшення інтересу установ до вкладень у цінні папери, зокрема, військові ОВДП, частка вкладень у ці цінні папери в загальних активах банків стрімко збільшується.

Література

1. Бобиль В.В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2020, № 13, С. 121-129.
2. Бодрецький М. В. Управління власним капіталом банків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023, № 23, С. 60-68.
3. Волкова В. В. Розвиток системи страхування кредитних ризиків банків. *Економіка і організація управління*. 2023, № 2 (50), С. 86-95.
4. Гладких Д. М. Ключові проблеми капіталізації банківської системи України та напрями її зростання. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2021, № 5, С. 327-333.
5. Мельник В. М., Житар М. О. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. *Проблеми економіки*. 2020, №1 (43), С. 257-266.
6. Рац О. М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023, Випуск 47. URL:<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29043/1/Rats.pdf>
7. Татарин Н. Б., Половко Д.М. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023, Том 83, № 4, С. 78–88.
8. Чорна О. С. Капіталізація банківської системи як механізм підвищення темпів економічного зростання країни. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2018, №1(8), С. 235-242.
9. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
10. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Рішення правління НБУ від 15.12.2017 № 803–рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text>
11. Непрацюючі кредити або про показник NPL у банківській системі. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8906>

References

1. Bobyl V.V. Identifikatsiia, otsinka, planuvannia ta znyzhennia finansovykh ryzykiv za tsentramy vidpovidalnosti banku. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*. 2020, № 13, S. 121-129.
2. Bodretskiy M. V. Upravlinnia vlasnym kapitalom bankiv. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2023, № 23, S. 60-68.
3. Volkova V. V. Rozvytok systemy strakhuvannia kredytnykh ryzykiv bankiv. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2023, № 2 (50), S. 86-95.
4. Hladkykh D. M. Kliuchovi problemy kapitalizatsii bankivskoi systemy Ukrainy ta napriamy yii zrostannia. *BIZNESINFORM*. 2021, № 5, S. 327-333.
5. Melnyk V. M., Zhytar M. O. Bankivska systema Ukrainy u funkttsionuvanni finansovoho rynku. *Problemy ekonomiky*. 2020, №1 (43), S. 257-266.
6. Rats O. M. Doslidzhennia efektyvnosti funkttsionuvannia bankivskykh ustanov Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023, Vypusk 47. URL:<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29043/1/Rats.pdf>
7. Tataryn N. B., Polovko D.M. Finansoviy rynek Ukrainy: analiz suchasnoho stanu, zahrozy, problemy ta perspektyvy. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2023, Tom 83, № 4, S. 78–88.
8. Chorna O. Ye. Kapitalizatsiia bankivskoi systemy yak mekhanizm pidvyshchennia tempiv ekonomichnoho zrostannia krainy. *Yevropeiskiy vektor ekonomichnoho rozvytku*. 2018, №1(8), S. 235-242.
9. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/>
10. 21 Metodyka rozrakhunku ekonomichnykh normatyviv rehuliuвання diialnosti bankiv v Ukraini: Rishennia pravlinnia NBU vid 15.12.2017 № 803–rsh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text>
11. 25 Nepratsiuuichi kredyty abo pro pokaznyk NPL u bankivskii systemi. URL: <https://uba.ua/ukr/news/8906>